Täydennys ETLAn lausuntoon työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausuntopyyntöön koskien Hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Aki Kangasharju, 2.5.2024

Valiokuntakuulemisessa 2.5.2024 Etlaa pyydettiin täydentämään 19.4.2024 antamaa lausuntoaan työttömyysturvan muutosten vaikutusarviointien joustoista ja ruotsalaistutkimuksesta koskien työttömien hyvinvoinnin kehitystä työttömyyden pitkittyessä.

Vaikutusarviointien joustoista kirjoitimme alkuperäisessä lausunnossamme 19.4.2024 seuraava:

”Näkemyksemme mukaan esityksessä annetut työllisyysvaikutuksien arviot ovat hyvin perusteltuja. Samalla voidaan todeta, kuten esityksessäkin mainitaan, että työllisyysvaikutusarviot ovat suuntaa antavia. Vaikutusarviot perustuvat aina tiettyihin tilastollisiin koeasetelmiin, joissa työllistymisen taloudellisia kannustimia on verrattu työllisyysvaikutuksiin. Niistä saatujen työllisyysvaikutuksia mittaavien joustoarvioiden yleistäminen nykyiseen tilanteeseen ei ole ongelmatonta.

- Kannustimen muutokset nyt ehdotetuissa reformeissa eivät välttämättä vastaa täysin koeasetelmien kannustimien muutoksia ajoitukseltaan tai rakenteeltaan.
- Eri ryhmät voivat reagoida eri tavalla taloudellisiin kannustimiin, ja joustojen arvioinneissa havaitut ryhmät poikkeavat nyt esitettyjen reformien kohderyhmistä.”

Lausuntomme viittaa yleiseen tosiseikkaan, että valtionvarainministeriöllä ei ole käytettävissään vaikutusarvioita, jotka olisi tehty suomalaisella aineistolla juuri niille ryhmille, jotka ovat nyt uudistusten kohteina. Niinpä valtiovarainministeriö on joutunut olettamaan, että muissa maissa tai Suomessa muille ryhmille havaitut vaikutukset voidaan yleistää myös nyt uudistusten kohteina oleviin ryhmiin. Tämä voi tuoda epävarmuutta esitettyihin vaikutuslaskelmiin ja siksikin olisi ollut hyvä esittää enemmän herkkyyslaskelmia esitettyjen vaikutusten tueksi.

Todennäköisesti kuitenkin herkkyyslaskelmat eivät toisi merkittäviä muutoksia nyt esitettyihin arvioihin, sillä vaikutusten suuntaa antava suuruusluokka on riittävällä tavalla tiedossa jo olemassa olevien tutkimusten perusteella.

***

Toiseksi ETLAa pyydettiin täydentämään suullista lausuntoaan ruotsalaistutkimuksesta, jossa väitetään työttömien hyvinvoinnin laskevan työttömyyden pitkittyessä.

Työttömyysturvan porrastaminen voidaan tulkita työttömien patistamiseksi työn hakuun ja työtarjousten vastaan ottamiseen. Uudistusehdotusta on vastustettu muun muassa vetoamalla yhteen ruotsalaistutkimukseen: Jonas Kolsrudin ja kumppaneiden American Economic Review'ssä julkaistussa tutkimuksessa havaittiin, että Ruotsissa työttömien kulutus väheni työttömyyden pitkittyessä, vaikka itse työttömyysturva säilyi vakaana.

Analyysissa päätellään, että työttömyysturvan pitäisi ennemminkin kasvaa kuin porrastua alaspäin työttömyyden edetessä, jotta elintaso säilyisi paremmin työttömyyden pitkittyessäkin. Tämän perusteella ei siis Suomessakaan saisi porrastaa työttömyysturvaa.

Johtopäätös on yksipuolinen, jopa vääristelevä. Samassa tutkimuksessa nimittäin todetaan, että työttömyysturvan taso on ollut Ruotsissa liian antelias. Ruotsalaistutkijat siis oikeasti ehdottavat työttömyysturvan tason yleistä alentamista mutta vähän vähemmän niiltä, joilla työttömyys kestää pidempään. Tällaista ehdotusta puolestaan suomalaistulkitsijat eivät esitä.

Kyseessä on siis vain yksi tutkimus, ja sille löytyy tasan päinvastainen esimerkki Unkarista: Attila Lindner ja Balász Reizer julkaisivat American Economic Journalissa tutkimuksen, josta löytyy tukea työttömyysturvan porrastukselle.

Tukea ansiosidonnaisen leikkaukselle löytyy Suomestakin silloin, kun turvan tason leikkaamista ja keston lyhentämistä tarkastellaan erikseen. Tomi Kyyrä ja Hanna Pesola Valtion taloudellisesta tutkimuskeskuksesta julkaisivat kaksikin tieteellistä tutkimusta aiheesta vuonna 2020. Oxford Bulletin of Economics and Statistics -lehdessä julkaistun tutkimuksen mukaan ansiosidonnaisen alentaminen nopeuttaa työn löytymistä ja jopa nostaa uudesta työstä maksettavaa palkkaa.

Heidän Labour Economicsissa julkaistussa tutkimuksessaan puolestaan havaitaan, että myös ansiosidonnaisen lyhempi kesto nopeuttaa työllistymistä. Työ maistuu mieluummin kuin ansiosidonnaisen jälkeinen peruspäiväraha.

Tutkimuksessa tosin havaitaan myös, että joissakin työttömien ryhmissä ansiosidonnaisen lyhyempi kesto voisi johtaa vähän hätiköityyn työpaikan valintaan. Tutkimuksessa ei kuitenkaan osoiteta, että etenkin nopeammin työllistyvät joutuisivat tyytymään muita huonompiin töihin.

Huonompi työpaikka näyttää johtuvan muista tekijöistä kuin työnhaun kestosta. Sitä paitsi ongelmaa ei juuri ole, vaikka lyhyempi ansiosidonnaisen johtaisikin heikomman työtarjouksen vastaanottamiseen. Työssäolo pitää yllä osaamista, ja työssä jo olevana on aina helpompi hakea uutta työtä kuin työttömänä.

Viitteet

Kolsrud, J., Landais, C., Nilsson, P. ja Spinnewijn, J. (2018). The Optimal Timing of Unemployment Benefits: Theory and Evidence from Sweden. American Economic Review 108 (4–5): 985–1033.

Kyyrä, T. and Pesola, H. (2020), The Effects of UI Benefits on Unemployment and Subsequent Outcomes: Evidence from a Kinked Benefit Rule. Oxford Bulletin of Economics and Statistics.

Kyyrä, T. and Pesola, H. (2020) The effects of unemployment benefit duration: Evidence from residual benefit duration, Labour Economics, Volume 65, 2020, 101859

Lindner, Attila ja Balász Reizer (2020). Front-Loading the Unemployment Benefit: An Empirical Assessment.